

Sinan Schreglmann¹ ve Zekeriya Kazancı²

Makale Alış: 12 Ocak 2016

Makale Kabul: 20 Nisan 2016

Öz

Bu araştırma öğretmen adaylarının “Yaratıcı Öğretmen” kavramına ilişkin algıları metaforlar ile ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesinde okuyan ve basit rastlantısal (rastgele) örnekleme yöntemi ile seçilmiş toplam 227 öğrenci araştırmaya katılmıştır. Öğrencilerin “Yaratıcı Öğretmen” kavramı ile ilgili zihinlerindeki metaforları belirlemek amacıyla üzerinde “Yaratıcı öğretmen ..... gibidir, çünkü .....” yazan formlar hazırlanıp, bu formda yer alan boşlukları doldurmaları istenmiştir. Nitel araştırma ile desenlenen bu çalışmada içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre öğretmen adaylarının yaratıcı öğretmen kavramına ilişkin "Problem çözen", "Yönlendirici/yol buldurucu rehber", "Yeniden Filizlenen", "Yaşam için gerekli olan", "Yenilenen", "Koruyucu/kollayıcı", "Güzel bir duygu", "Üretici/çalışkan" olmak üzere 8 farklı metafor kategorisi altında toplam 614 metafor oluşturdukları belirlenmiştir. Çoğunlukla öğrencilerin zihnindeki yaratıcı öğretmen kavramı oldukça olumlu bir çağrışım yapmaktadır. Bu yüzden, bu olumlu durumu pekiştirmek ve işleve dönüştürmek için yaratıcı öğretmen konusu eğitim fakültelerindeki eğitimle ilgili derslerden birinin bir ünitesi olarak eğitim programına dâhil edilmesi önerilebilir.

Anahtar kelimeler

metafor, yaratıcılık, yaratıcı öğretmen, eğitim programı geliştirme

1.,Öğr.Gör.Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üni., Enformatik Böl., Kahramanmaraş, Türkiye, E-mail:sinansch@gmail.com
2.,Öğr.Gör., Çukurova Üniversitesi, Bilg. ve Öğrt. Tek. Eğt. Böl.,Adana, Türkiye,
E-mail: zkazanci@cu.edu.tr

Giriş

Türk Dil Kurumu (TDK, 1999) Türkçe Sözlükte yaratmak kelimesi: “Zekâ, düşünce ve hayal gücünden yararlanılarak o zamana kadar görülmeyen yeni bir şey ortaya koymak, yapmak; bir şeyin olmasına, ortaya çıkmasına yol açmak, sebep olmak eylemi” şeklinde geçerken yaratıcılık ise, “herkeste var olduğu kabul edilen, yeni ve özgün bir şeyi tasarlama, bulma, gerçekleştirme yeteneği” olarak açıklanmıştır.

Yaratıcılık, verileni hemen olduğu gibi kabul etmemek, özgün çözümler üretmek, problemlere orijinal yollardan ulaşmaya çalışmak ve zorluklarla başa çıkmaktır (Torrance & Goff, 1989; Runco; 1994). Rıza ise 2006 yılında yayımlanan çalışmasında yaratıcılığı “Var olan kalıpları yıkma, başkalarının yaşantılarına açık olma, alışılmışların dışına çıkma, bilinmeyenlere doğru bir adım atma, empoze edilmiş düşünce çizgisini kırma ve yeni bir düşünce çizgisi ortaya koyma, belli bir problem için değişik alternatif çözümler getirme, başkalarının izlediği yoldan çıkma, başka şeylere yol açan yeni bir şey bulma, yeni bir ilişki kurma, yeni bir düşünce ortaya koyma, bilinmeyen yeni bir teknik veya yöntem icat etme ve insanlara yararlı olan bir aracı veya bir aygıtı bulma” şeklinde tanımlarken, Gülerüz (2001) “Kişilerin yaşantılarından elde ettikleri öğrendiklerini birbirleriyle ilişki kurarak, karşılaştıkları sorunlara çözüm getirebilmeleri; bu ilişkileri kullanarak ve geliştirerek meydana yeni, özgün bir ürün, düşünce ya da şekil koyabilmeleri”, Kale (1993) ise “Her insanın genel düşünme yetilerinden biri ve geliştirilebilir bir süreç” olarak ifade eder.

Çeşitli kuram ve yaklaşımlar birbirinden farklı yaratıcılık tanımları yapmıştır. Hümanist (insancıl) yaklaşım yaratıcılığın kişinin kendi pozitif tarafları ile ilgiliyken insanların yaratıcılık enerjisiyle doğduğundan bahseder. Bu enerji; durağan değil, özgür bir ortamda zamanla ve çabayla geliştirilebilir bir enerjidir. Çatışma ortamları ise yaratıcılığın önündeki engellerden biridir. Kişinin çatışma ortamını doğurmak yerine bazı şeyleri onaylaması ve olduğu gibi kabullenmesi yaratıcılığı olumlu etkiler (Ülgen, 1997). Bilişsel-gelişim kuramı ise yaratıcılık kavramını zıt anlamlı veya eş anlamlı düşünmek olarak ifade ederken, problem çözme sürecindeki esneklikten ve bir iş sonunda ortaya çıkan üründeki özgünlükten bahseder (Sungur, 1997). Psiko-analitik yaklaşım ise yaratıcılık kavramının bireyin erken yaştaki deneyimlerinin doğal bir sonucu olarak kendiliğinden gelişen bir süreç olduğuna işaret eder (Yavuzer, 1996). Gestalt kuramcıları ise yaratıcılığı; durağan olmayan, hareketli-üretken düşünce ya da bir problemi çözme olarak ifade eder. Davranışçı yaklaşım ise yaratıcılık kavramını, kişinin hayatında günlük olarak karşılaştığı sorunların üstesinden gelmek için özgün çözümler bulması olarak ifade eder. Kişinin hal ve hareketlerin desteklenmesini ise yaratıcılığa bağlar. Aynı zamanda yaratıcılığın zihinsel oluşumunda dış etmenlerin (ailenin davranışları, öğretmenlerin kişiye karşı tutumu, kişinin içinde bulunduğu ortam ve arkadaş çevresi) oldukça etkili olduğundan bahseder (Ülgen, 1997).

Yaratıcı birey birçok konu ile ilgili sürekli kendisine ve çevresine sorular sorarken, birbiri ile alakasız gibi duran alanlarla ilgilenir ve bazı buluşlarını alışılmadık nedenlere dayar, çok fazla özgün, zeki çözümleri ve düşünceleri problemler ve sorunlara karşı önerir, risk almaya istekli olduğundan çok fazla

engel tanımaz, entelektüel, eğlenceli, fanteziler peşinde koşuşturarak sürekli hayaller kurar ve güzel bir mizah anlayışına sahiptir. Sadece güzelliğe değil estetiğe de önem verir ve yüksek düzeyde özeleştirir yapar (Wilson, 1997). Yavuzer (1996) ise yaratıcı bireyi başarılı olan, kendine yeten, daha az biçimsel ve daha düşük düzeyde geleneklere bağlı, bir işi yaparken yapma yeteneği olan ve işine sevgisini gösteren, kendini disipline sokabilen, duygulara açık, yüksek üretim gücüne sahip, coşkulu ve canlı, empati yeteneğine sahip bir birey olarak tanımlar. Sungur (1997) ise yaratıcı bireyi: "Rahatsız edici durumları veya eksiklikleri fark edebilen ve bu konu hakkında sürekli düşünen, varsayımlarda bulunan, varsayımları sınavan, sonuçlara göre yeni varsayımlarda bulunan, sorunlara ve bilgi eksikliklerine duyarlı bir şekilde yaklaşan, güçlüğü tanımlayan, problemlere çözüm bulan ve sürekli tahminde bulunan bireyler" olarak tanımlarken aynı zamanda "İnsanın sosyal, manevi, estetik, bilimsel veya teknolojik bir değeri olduğu kabul edilen görüşleri ve düşünceleri, buluşları veya artistik objeleri üretme kapasitesi" olarak tanımlar. Davaslıgil (1989) ise "uyumsuzluk/gerilimle baş etme kapasitesi olan, merak eden, yaşantısının bilincine vararak buna tepkide bulunan ve doğal olarak kendini sürekli olarak yeniyeye yönelten birey" olarak ifade eder. San (1985) ve Csikszentmihalyi (2002) ise yaratıcı bireyi: "Meraklı ve bilme dürtüsü yoğun olan, sabırlı, enerjik ve aynı zamanda rahat olan, zeki, alçak gönüllü ve özgün bir kişinin eğilimlerini gösteren, hırslı, hoşgörülü, maceracı, hayal kuran, iletişime ve dış dünyaya açık, çalışmaya istekli, içsel özgürlüğe düşkün, araştırmaktan ve denemekten kaçmayan, sorunları tespit edip çözmeye çalışan, buluş yapma yetisine sahip, bağımsız düşünebilen, özellikle okulda eğitim esnasında öznel olarak düşünebilen ve kendi eğitiminde yapıcı eleştirilerde bulunan bireylerdir" şeklinde tanımlar.

Ramazan'a (2003) göre yaratıcılık ve eğitim arasındaki en önemli ilişki eğitimin düzeyi, eğitimin dalı ve verilen eğitimin tarzıdır. Eğitim dalı ve düzeyi fark etmeksizin sadece mantıksal düşünce yapısına dayanan eğitim şekli, eğitimde yaratıcılığın gelişmesini engellemektedir (Kuvaç, 2008). Bununla birlikte yaratıcılığın önündeki en büyük engel eğitim programlarının dayatmasıdır. Güleriyüz'e göre (2001) okullarda oldukça aşırı kısıtlandırılmış bir öğretim programının uygulanması, öğrencide yaratıcılığı oldukça olumsuz bir şekilde etkiler. Günümüz okullarında öğretmenler tarafından yapılan her aktivite ve davranış sıkı bir şekilde eğitim programı tarafından belirlenmiştir. Eğitim programı, öğretmenin öğrenciye farklı davranılmasını kabul etmez. Öğretmenlerin kendilerini yetiştirme tarzı, ders işlenirken kullanılan stratejiler, yöntemler, teknikler ve hatta konuyu sınıfta işlerken kullanılması gereken cümleler bile eğitim programı tarafından tayin edildiği için "yaratıcı bir öğretmenin" ortaya çıkmasına en büyük bir engeli "eğitim programlarının kısıtlayıcı yapısıdır" denilebilir.

Yaratıcı Öğretmen, problem çözebilen, uyum sağlayabilen, malzeme ve değişik fikirleri eğitim/öğretim ortamına getirerek öğrencilerinin beklentilerini karşılayan kişidir. Bununla birlikte ilgi çekici ve teşvik edici bir öğrenme ortamı sağlar. Tüm ders ortamını zihninde planlayarak öğrenmeyi öğrencileri için anlamlı bir hale getirmeye çalışır. Sınıfında yer alan öğrencilerine dersi ilgi çekici

kalılabilmek için sürekli bir yenilik içerisindedir. Her etkinliği motive edici bir ortam haline getirmeye çalışır. Öğrencileri yaratıcı düşünmeye ve davranmaya teşvik eder. Aynı zamanda öğrencinin yaratıcı olabileceğini görmesine izin verir. Dersi öğrencileri için cazip bir duruma sokabilmek adına ders materyallerini değişik şekillerde kullanır. Tüm bu davranışlar, sıkıcı sınıf atmosferi yerine zevkli bir sınıf ortamı oluşturarak öğrencilerin öğrenme isteğini artırır (Norton, 1994). Yaratıcı öğretmen öğrencilere iyi bir örnek olabilen ve öğrenciler birbirine denk olarak kabul edip kendileriyle etkin bir iletişim kurabilen, öğrencileri sürekli cesaretlendiren ve farklı öğrenme ortamları yaratmada istekli kişidir (Kranjik & Bartlett, 1965). Yaratıcı öğretmen her bir öğrenciyi özgün bir kişi olarak kabul eder ve kendisine bu şekilde davranır, bireyi özgür davranmaya/hissetmeye özendirir, bütün öğrencilerine iyi bir model olurken ders sırasında mutlu ve heyecanlı olur. Her öğrenciye eşit davranırken başarılı bireyleri doğrudan ödüllendirir, ikili ilişkilerde kolay bir iletişim kurabilir (Chambers, 1973)

Üstün yeteneklilerin eğitim modellerinde de yaratıcılığın geliştirilmesi önemsenmektedir (Tortop, 2015). Üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin yaratıcılığı teşvik edici olmaları vurgulanmaktadır (Sak, 2010). Tüm bu açılardan bakıldığında önümüzdeki yıllarda çağdaş eğitimde "yaratıcı öğretmen" kavramının hem üstün yetenekli eğitiminde hem de normal eğitimde sıklıkla kullanılacak bir kavram olacağını kestirmek yanlış olmaz.

Öğretmenlik, bireylerin sadece sosyal ve fiziksel olarak değil aynı zamanda da entelektüel/duygusal gelişimlerini amaçlayan ve teoriden çok uygulaması ağır basan bir meslektir. Öğrencilerdeki bahsedilen bu gelişimleri sağlamada yaratıcı öğeyi kullanan bir ders öğretmeni, sahip olduğu tüm düşüncelerinde ve bireyler ile olan ilişkilerinde esnek ve duyarlı olur. Aynı zamanda "yaratıcı öğretmen", yaratıcılık kavramına yönelik farkındalık yaratma konusunda bir uğraş içerisindedir. Bu açıdan düşünüldüğünde öğretmen adaylarının "yaratıcı öğretmen" kavramını nasıl algılamaktadır?" sorusu önem kazanmaktadır. Bireylerin bir kavram hakkındaki algıları ise metaforlar aracılığı ile de tespit edilebilmektedir.

Metaforlar, bir kelimenin zamanla kaybolan eski anlamlarının yerine kendiliğinden yeni anlamlar kurulması yoluyla sınırları değiştirirler. Var olan kelime anlamının taşınmasıyla kurulan metafor başka bir şekilde ifade edilen becerinin bir özelliğini idrak etmemize olanak sağlar (Radman, 1997; Şevki, 2009; Eaglestone, 2009). Ayrıca eğitimde verilecek değerlerin sezdirilmesi ve bireyin kendini ifade etmesi açısından metaforlar oldukça önemlidir (Morgan, 1980; Ortony, 2002). Çünkü metaforlar sayesinde bir kavrama birçok anlam kolaylıkla yüklenebilmekte ve var olan aktif bilginin çok yönlü olarak kullanılması sağlanmaktadır (Dweck, 1996). Dolayısıyla metaforlar eğitimin her kademesinde kullanılabilir (Botha, 2009).

Bir eğitim unsuruna ilişkin kurdukları metaforlarla öğrencilerin zihinlerindeki algıları belirlemek mümkün olduğundan bu imgelerin pozitif veya negatif olması okullarda yapılan eğitimin kalitesi hakkında fikir verici olabilir. Hatta metaforların bir eğitim programı için değerlendirme aracı olarak kullanılacağı belirtilmektedir (Tortop, 2012). Bu açıdan yaklaşıldığında

metaforlar eğitime entegre bir şekilde aktif olarak kullanılabilir (Baker, 1991; Henig, 1994; Cerit, 2006; Saban, 2008; Eder, 2009; Güven & Güven, 2009; Oflaz, 2011; Özdemir, 2012; Doğan, 2014). Aynı zamanda eğitim sisteminin tüm unsurlarına (“Yaratıcı Öğretmen” kavramı gibi) ilişkin algıların ortaya çıkarılmasında da kullanılabilir (Doğan, 2014).

Bu araştırma, “Yaratıcı Öğretmen” konusunda yayınlanan çalışmaların bir devamı ve tamamlayıcısı niteliğinde olabilir. Aynı zamanda “Yaratıcı Öğretmen” alanında yapılacak olan yeni araştırmalara da ışık tutmaktadır. Bu sebeple ilgili öğretmenlere, okul yöneticilerine ve eğitim programı geliştirme uzmanlarına; okul içi ve okul dışı etkinliklerde “yaratıcı öğretmen” kavramıyla ilgili öğretilen konularının eğitiminde nasıl yaklaşmaları gerektiği hususunda bir rehber niteliği taşıması açısından önemlidir.

Bu araştırmanın temel amacı eğitim fakültesi öğrencilerinin “Yaratıcı Öğretmen” kavramına ilişkin metaforik algılarını belirlemektir. Bu temel amaç doğrultusunda bu araştırma “Yaratıcı Öğretmen” konusu ile ilgili eğitim fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının metaforik algılarını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Yöntem

Bu araştırmada, olgu bilim deseni (nitel araştırma deseni) kullanılmıştır. Olgu bilim deseninde bireyin farkında olduğu fakat ayrıntılı ve derinlemesine bilgi sahibi olmadığı olgulara odaklanılır (Yıldırım & Şimşek, 2006).

Katılımcılar

Araştırma örneklemini Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesinde okuyan ve basit rastlantısal (rastgele) örnekleme yöntemi ile seçilmiş 64 erkek(%28), 163 kız (%72) olmak üzere toplam 227 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin okudukları bölümlere ilişkin değerler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılım Gösteren Öğretmen Adaylarının Okudukları Bölümlere Göre Dağılımı

	f	%
Bilgisayar ve Öğretim Tekn. Eğit. Bölümü	50	22,0
Okul Öncesi Bölümü	39	17,2
Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümü	41	18,1
Fen Bilgisi Öğretmenliği Bölümü	43	18,9
Sınıf Öğretmenliği Bölümü	21	9,3
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü	33	14,5
Toplam	227	100

Tablo 1’e göre çalışmaya katılım gösteren öğrencilerden 50’si (%22) Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, 39’u (%17,2) Okul Öncesi Bölümü, 41’i (%18,1) Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümü, 43’ü (%18,9) Fen Bilgisi Öğretmenliği Bölümü, 21’i (%9,3) Sınıf Öğretmenliği Bölümü ve son olarak 33’ü (%14,5) ise Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü öğrencisidir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu örneklemede yer alan tüm bu öğrencilerin “Yaratıcı Öğretmen” kavramı ile ilgili zihinlerindeki metaforları belirlemek amacıyla kendilerine sorulmak üzere sorular hazırlanmıştır. Bu hazırlık sürecinde, literatürdeki mevcut araştırmalar incelenmiş ve üç ayrı uzmanın görüşüne başvurulmuştur. Bu doğrultuda bir veri toplama formu hazırlanmış ve öğrencilere “Yaratıcı öğretmen ..... gibidir, çünkü ....." yazan formlar verilmiş, formda yer alan bu boşlukları bir ders süresince istedikleri gibi doldurmaları istenmiştir. Bu formlardan toplanan veriler ise nihai olarak araştırmanın temel verilerini oluşturmuştur.

Veriler analiz edilirken öğretmen adayları tarafından üretilen metaforların analizi dört farklı temel aşamada yapılmıştır (Saban, 2008). Kodlama ve eleme aşamasında öğretmen adaylarının geliştirdiği metaforlar belli bir sıraya konmuş ve bu doğrultuda bir liste oluşturulmuştur. Bu bölüm hazırlanırken öğretmen adaylarının metaforları “çünkü cümleleri” ile açıklama becerileri incelenmiştir. Bu işlem sırasında boş bırakılan ve geçersiz olan (boş bırakılan veya anlam bütünlüğü bulunmayan) metaforlar (n=53) elenmiştir. İncelemeler sonucunda toplamda 614 farklı metafor elde edilerek 614 metaforu en iyi temsil ettiği düşünülen “örnek metafor listesi” oluşturularak katılımcıların metafor imgelerinden “Yaratıcı Öğretmen” kavramını nasıl kavramsallaştırdığı belirlenmiştir.

Thomas ve Magilvy’e (2011) göre nitel çalışmalarda güvenilirlik; nicel çalışmalardaki iç geçerliliğe oldukça benzeyen, katılımcı bireylerin deneyimlerinin yorumunu çalışmaya direkt olarak koyduğu ve bu yorumu diğer katılımcıların fark etmesine olanak sağlayan bir yapıya sahiptir. Bu doğrultuda çalışmanın sonuçlarının geçerliğini sağlamak için, veri analizi şeffaf ve ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Bununla birlikte çalışma sonuçlarıyla üretilen metaforlar için örnek metafor listesi hazırlanmış ve bu liste uzmanların görüşüne sunulmuştur. Bu aşamada nitel araştırma teknikleri konusunda deneyimli bir akademisyene ham metafor imgeleri ve kavramsal kategorilerin yer aldığı listeler verilmiş ve bunları eşleştirmeleri istenmiştir. Ardından iki kodlayıcının (araştırmacı ve akademisyen) kategorileri karşılaştırılmıştır. Kodlayıcıların birbirine olan tutarlılığı anlamında güvenilirliği tespit edebilmek amacıyla Miles & Huberman (1994) tarafından literatüre kazandırılan özel bir formül ile (güvenirlik=uzlaşma sayısı/(uzlaşma sayısı+uzlaşmama sayısı)) hesaplanarak kodlayıcılar arasındaki uyum incelenmiştir. Kodlayıcılar arası uyum 0,92 olarak çıkmış ve bu durum tutarlılığın oldukça yüksek olduğunu göstermiştir. Çünkü nitel araştırmalarda kodlayıcılar arasındaki uyumun %90 ve daha yüksek olarak çıkması araştırmada güvenilirliğin sağlanabildiği anlamına gelir (Miles & Huberman, 1994). Ayrıca, verilerin sunulmasında, SPSS 20,0 programı kullanılmış, yüzde, frekans vb. betimsel istatistiklerden yararlanılmıştır. Araştırmada geçerlilik ve güvenilirliği sağlayabilmek adına ayrıca araştırmacı sürekli olarak kendisini/süreci eleştirel olarak sorgulamış, her aşamada uzman görüşlerine başvurarak analizlerin-yorumların gerçeği yansıtıp yansıtmadığının teyit edilmesi sağlanmıştır.

Bulgular

Çalışmaya katılım gösteren öğretmen adayları yaratıcı öğretmen kavramına yönelik olarak toplam 614 metafor üretmişlerdir. Öğretmen adaylarının ürettikleri metaforlar 8 farklı kategoriye ayrılmıştır. Üretilen metaforlara yönelik kategoriler; "Problem Çözen", "Yönlendirici/Yol Buldurucu Rehber", "Yeniden Filizlenen", "Yaşam İçin Gerekli Olan", "Yenilenen", "Koruyucu/Kollayıcı", "Güzel Bir Duygu", "Üretici/Çalışkan" kategorileri şeklindedir. Öğretmen adaylarının yaratıcı öğretmen kavramına ilişkin oluşturdukları metafor kategorilerine ait yüzde dağılımı ve frekans değerleri Tablo 2' de gösterilmiştir.

Tablo 2. Araştırmaya Katılım Gösteren Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Öğretmen Kavramına Yönelik Ürettikleri Metaforlar

Kategoriler(n=8)	f	%	Metaforlar(n=614)
Yenilenen	132	21,50	Dünya (12), Gökkuşuğu (59), Güneş (45), Mevsimler (5), Toprak (11)
Koruyucu-Kollayıcı	60	9,78	Aile (23), Anne (25), Baba (7), Kartal(2), Aslan(1)
Güzel Bir Duygu	38	6,19	Hayal (2), Neşe/Mutluluk (36)
Yeniden Filizlenen	43	7,00	Ağaç (29), Ot (4), Çiçek (8), Tomurcuk (1), Papatya (1)
Yaşam İçin Gerekli Olan	26	4,23	Beyin (9), Damar (1), Kalp (2), Hücre (1), Can(3), Atmosfer(10)
Üretici/Çalışkan	8	1,30	Arı (3), Karınca (3), Fabrika (2)
Yönlendirici/Yol Buldurucu Rehber	287	46,74	Ampul (5), Balıkçı Feneri (4), Bilgisayar (26), Bilim insanı (27), Filozof (5), Kâşif (6), Pilot (8), Turist Rehberi (7), Harita (3), Kitap (40), Mum (5), Saat (9), Teknolojik Alet (45), Sanatçı (57), Yönetmen (4), Işık (36)
Problem Çözen	20	3,26	Bukalemun(9), Tilki(8), Sırtlan(3)

Tablo 2 incelendiğinde öğretmen adayların yaratıcı öğretmen kavramına ilişkin "Problem Çözen", "Yönlendirici/Yol Buldurucu Rehber", "Yeniden Filizlenen", "Yaşam İçin Gerekli Olan", "Yenilenen", "Koruyucu/Kollayıcı", "Güzel Bir Duygu", "Üretici/Çalışkan" olmak üzere 8 farklı metafor kategorisi oluşturdukları görülmektedir.

Kategori 1. Yenilenen Biri Olarak Yaratıcı Öğretmen

Bu kategoride öğretmen adayları "yaratıcı öğretmeni" 5 farklı temel benzetme ile toplam 132 metafor (%21,50) ile ifade etmiştir. Bu metaforlar "Dünya (12), Gökkuşuğu (59), Güneş (45), Mevsimler (5), Toprak (11)" şeklindedir. Yenilenen kategorisindeki metaforlar öğrenciler tarafından aşağıdaki özellikleri taşımaktadır:

Yaratıcı öğretmen dünya gibidir çünkü dünya, insanlar kendisine ne kadar kötü davranırsa davranırsın hep kendini yenileyerek insanlar için üzerinde yaşanılabilir bir ortam oluşturur (Fen Bilg. Öğrt., K).

Yaratıcı öğretmen güneş gibidir çünkü her sabah yeniden doğar ve bize enerji verir (P.D.R., E).

Yaratıcı öğretmen gökkuşuğu gibidir çünkü gökkuşuğu rengârenktir ve içinde her rengi barındırarak her seferinde yeniden ortaya çıkar. Yaratıcı öğretmen de aynı şekilde öğrencilerine her seferinde büyük bir sabırla yeniden sabneye çıkarak bizlere yardımcı olur (Fen Bilg. Öğrt., K).

Yaratıcı öğretmen baharın gelişi gibidir çünkü öğrenciler ile etkileşime girdiği an onların hayatını her seferinde yeniden değiştirir/güzelleştirir (P.D.R., K).

Kategori 2. Koruyucu/Kollayıcı Olarak Yaratıcı Öğretmen

Bu kategoride öğretmen adayları “yaratıcı öğretmeni” 5 farklı temel benzetme ile toplam 60 metafor (%9,77) ile algıladıklarını belirtmişlerdir. Bu metaforlar “Aile (23), Anne (25), Baba (7), Kartal (2) ve Aslan (1)” şeklindedir. Koruyucu/kollayıcı kategorisindeki metaforlar öğrenciler tarafından aşağıdaki özellikleri taşımaktadır:

Yaratıcı öğretmen baba gibidir çünkü her zaman evladını korur ve bütün ihtiyaçlarını karşılar (Okul Öncesi Öğrt., K).

Yaratıcı öğretmen anne gibidir çünkü her soruna bir çözüm yolu bularak çocuğunun her zaman yanında olur (Fen Bilg. Öğrt., E).

Yaratıcı öğretmen aile gibidir çünkü tüm fertlerine ortak olur ve samimiyetle yaklaşır birbirine destek olmaya çalışır (P.D.R., K).

Yaratıcı öğretmen kartal gibidir çünkü her şeye en tepeden bakarak önceden görebilir ve bazı şeyleri öngörerek yavrularını koruma altına alabilir (Sos. Bilg. Öğrt., E).

Kategori 3. Güzel Bir Duygu Olarak Yaratıcı Öğretmen

Bu kategoride öğretmen adayları “yaratıcı öğretmeni” 2 farklı temel benzetme ile toplam 38 metafor (%6,19) ile açıklamışlardır. Bu metaforlar “Hayal (2), Neşe/Mutluluk (36)” şeklindedir. Güzel bir duygu kategorisindeki metaforlar öğrenciler tarafından aşağıdaki özellikleri taşımaktadır:

Yaratıcı öğretmen güzel bir düşünce gibidir çünkü insanın başına gelebilecek en güzel şeydir (Fen Bilg. Öğrt., K).

Yaratıcı öğretmen neşe gibidir çünkü insana motivasyon sağlayarak bazı şeyleri başarma gücü verir (Sınıf Öğt., K).

Yaratıcı öğretmen gözlerini kapatıp hayal etmek gibidir çünkü her zaman kişiyi mutlu bir şekilde uzak diyarlara götürür (Bilg. Öğrt. Tek. Eğit., K).

Kategori 4. Yeniden Filizlenen Biri Olarak Yaratıcı Öğretmen

Bu kategoride öğretmen adayları “yaratıcı öğretmeni” 5 farklı temel benzetme ile toplam 43 metafor (%7) ile açıklamışlardır. Bu metaforlar “Ağaç (29), Ot (4), Çiçek (8), Tomurcuk (1) ve Papatya (1)” şeklindedir. Yeniden filizlenen kategorisindeki metaforlar öğrenciler tarafından aşağıdaki özellikleri taşımaktadır:

Yaratıcı öğretmen ağaç gibidir çünkü her zaman kabuğunu yeniler (P.D.R., K).
Yaratıcı öğretmen çiçek gibidir çünkü bazen yapraklarını döker, sonra yeniden açar (Okul Öncesi Öğrt., K).
Yaratıcı öğretmen bir tomurcuk gibidir çünkü başta ne olduğu pek bilmeyiz fakat sonrasında tüm güzelliği ile bir çiçeğe dönüşür (Sınıf Öğrt., E).

Kategori 5. Yaşam İçin Gerekli Olan Şey Olarak Yaratıcı Öğretmen

Bu kategoride öğretmen adayları “yaratıcı öğretmeni” 6 farklı temel benzetme ile toplam 26 metafor (%4,23) ile açıklamışlardır. Bu metaforlar “Beyin (9), Damar (1), Kalp (2), Hücre (1), Can(3), Atmosfer(10)” şeklindedir. Yaşam için gerekli olan kategorisindeki metaforlar öğrenciler tarafından aşağıdaki özellikleri taşımaktadır:

Yaratıcı öğretmen damar gibidir çünkü en ufak bir aksaklığı çok büyük hayati problemlere sebep olur (P.D.R., K).
Yaratıcı öğretmen beyin gibidir çünkü beynimiz olmadan yaşayamayız (Bilg. Öğrt. Tek. Eğt., E).
Yaratıcı öğretmen hücre gibidir çünkü hücresiz bir canlı düşünülemez (Sınıf Öğrt., E).
Yaratıcı öğretmen can gibidir çünkü can bedenden çikarsa her şey biter (Okul Öncesi, K).

Kategori 6. Üretici/Çalışkan Biri Olarak Yaratıcı Öğretmen

Bu kategoride öğretmen adayları “yaratıcı öğretmeni” 3 farklı temel benzetme ile toplam 8 metafor (%1,33) ile açıklamışlardır. Bu metaforlar “Arı (3), Karınca (3), Fabrika (2)” şeklindedir. Üretici/çalışkan kategorisindeki metaforlar öğrenciler tarafından aşağıdaki özellikleri taşımaktadır:

Yaratıcı öğretmen fabrika gibidir çünkü gece gündüz fark etmeksizin ham maddeleri işleyerek yeni bir ürün ortaya koyar (Fen Bilg. Öğrt., E).
Yaratıcı öğretmen karınca gibidir çünkü her zaman çalışır ve elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışır (Bilg. ve Öğrt. Tek. Eğt., E).

Kategori 7. Yönlendirici/Yol Buldurucu Bir Rehber Olarak Yaratıcı Öğretmen

Bu kategoride öğretmen adayları “yaratıcı öğretmeni” 16 farklı temel benzetme ile toplam 287 metafor (%46,74) ile açıklamışlardır. Bu metaforlar “Ampul (5), Balıkçı Feneri (4), Bilgisayar (26), Bilim insanı (27), Filozof (5), Kâşif (6), Pilot (8), Turist Rehberi (7), Harita (3), Kitap (40), Mum (5), Saat (9), Teknolojik Alet (45), Sanatçı (57), Yönetmen (4), Işık (36)” şeklindedir. Yönlendirici/Yol Buldurucu kategorisindeki metaforlar öğrenciler tarafından aşağıdaki özellikleri taşımaktadır:

Yaratıcı öğretmen filozof gibidir çünkü bilgili, çok yönlü düşünebilen ve bildiklerini aktararak gelecek nesillere yol gösteren kişidir (Bilg. Öğrt. Tek. Eğt., E).
Yaratıcı öğretmen sanatçı gibidir çünkü ne yapması gerektiğini bilmediği durumlarda bile estetik bir düşünce ile bize yeni bir rota çizer (Fen Bilg. Öğrt., E).

Yaratıcı öğretmen saat gibidir çünkü günün herhangi bir vaktinde bize saniyesi saniyesine zamanı doğru bir şekilde gösterir (P.D.R., K).

Yaratıcı öğretmen ışık gibidir çünkü ne kadar karanlık olursa olsun daima yolu aydınlatır (Fen Bilg. Öğrt., E).

Yaratıcı öğretmen kâşif gibidir çünkü her zaman bilinmezliğe giden yolu değiştirerek bizi geleceğe güvenle ulaştırır (P.D.R., K).

Kategori 8. Problem Çözen Biri Olarak Yaratıcı Öğretmen

Bu kategoride öğretmen adayları “yaratıcı öğretmeni” 3 farklı temel benzetme ile toplam 20 metafor (%3,26) ile açıklamışlardır. Bu metaforlar “Bukalemun (9), Tilki (8), Sırtlan (3)” şeklindedir. Problem çözen kategorisindeki metaforlar öğrenciler tarafından aşağıdaki özellikleri taşımaktadır:

Yaratıcı öğretmen bukalemun gibidir çünkü her kriz durumu karşısında farklı bir renge bürünerek durumu çok iyi idare eder (P.D.R., E).

Yaratıcı öğretmen tilki gibidir çünkü kimi zaman kurnaz olması gerektiğini bilir ve çatışma ortamında sürü için en kârlı olacak şekilde hareket eder (Okul Öncesi Öğrt., K).

Yaratıcı öğretmen sırtlan gibidir çünkü her zaman pusuda bekler, planlar ve en çok sıkıntı yaşanan anda öğrencisinin iyiliği için harekete geçer (Sos. Bilg. Öğrt., E).

Sonuç ve Tartışma

Metaforlar, bireylerin sahip oldukları olgulara ilişkin zihinsel imgeleri anlamada ve açıklamada oldukça etkili bir araç olarak kullanılır (Pekdoğan & Kanak 2015). Bu doğrultuda araştırmamızdan elde edilen sonuçlara göre çalışmaya katılan öğretmen adayları yaratıcı öğretmen kavramına ilişkin toplam 614 metafor üretmişlerdir. Öğretmen adaylarının ürettikleri metaforlar farklı kategorilere ayrılmıştır. Metaforlar kişilerin geçmişlerinden, sosyal ve kültürel özelliklerinden izler taşıdığı için (Bargh & Bandrollar, 1996), öğretmen adaylarının “yaratıcı öğretmen” kavramına ilişkin birden çok kategori oluşturmaları normal karşılanmaktadır. Toplam 8 farklı bölüm olan bu kategoriler; "Problem çözen", "Yönlendirici/ yol buldurucu rehber", "Yeniden Filizlenen", "Yaşam için gerekli olan", "Yenilenen", "Koruyucu/kollayıcı", "Güzel bir duygu", "Üretici/çalışkan" şeklindedir. Bu bölümler içerisinde en fazla Yönlendirici/Yol Buldurucu Rehber kategorisi metaforlaştırılmıştır (%46,74). Ardından Yenilenen (%21,50) ve Koruyucu-Kollayıcı (%9,77) kategorileri gelmektedir.

Yönlendirici/yol buldurucu rehber kategorisinde birbirinden çok farklı metaforlar bulunmasına rağmen en dikkat çeken “teknolojik aletler” ile ilgili olan metaforlardır. Bu metaforlarda öğretmen adayları “yaratıcı öğretmeni” sürekli olarak donanımlı ve iyi özellikli bilgisayar, telefon gibi teknolojik cihazlara benzetmektedirler. Bu cihazların hızlı olma, anında sonuç bulma, iyi iletişim kurma ve yönlendirme, yüksek bilgi kapasitesine sahip olarak nokta atışı coğrafik yön bulma becerileri gibi özelliklerine öğrenciler sürekli atıfta bulunmakta ve yaratıcı öğretmenin bu becerilerini metaforlaştırmaktadırlar.

Literatürde bahsedildiği gibi iyi yetişmiş bir öğretmenin; iyi iletişim kurması, alandaki yenilikleri düzenli olarak takip ederek/kendini sürekli güncelleyerek derin bir bilgi birikimi ile öğrenciye her adımda rehber olması gerektiği düşünüldürse (Büyükkaragöz vd., 1998; Koşar vd., 2003; Çelikten & Can, 2003) araştırmaya katılan öğretmen adaylarına göre aynı şekilde yaratıcı öğretmenin bu becerilere sahip olması gerektiği sonucuna ulaşılabilir.

Yenilenen kategorisinde metafor çeşitliliği yönlendirici/yol buldurucu rehber kategorisinde olduğu gibi çok fazla farklılık göstermemektedir. Bu kategoride en yüksek frekans değerine “gökkuşağı” ve “güneş” metaforları ulaşmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmen adayları; yaratıcı öğretmenin bir gökkuşağı gibi rengârenk, içinde her rengi ve duyguyu barındıran, öğrencilere mutluluk veren ve her gerektiğinde yeniden kendini tüm güzelliği ile gösteren bir eğitmen olduğundan bahsetmektedirler. Aynı zamanda öğretmen adayları “yaratıcı öğretmenin” sınıf ortamına her sabah yeniden tüm canlılığı ve enerjisi ile bir güneş gibi yeniden doğduğunu, bilgi birikimiyle öğrencilerin zihinlerini aydınlattığını, cana yakınlığı ile öğrencilerin içlerini ısıttığını ve güler yüzlülüğü ile enerji verdiğine işaret etmektedirler. Tüm bu becerileriyle alan ve meslek bilgisine sahip olan, her sabah yeniden büyük bir güler yüzlülük ve enerji ile öğretim ortamını en iyi şekilde düzenleyen bir öğretmen (Şişman, 1999; Erden, 1999), “yaratıcı bir öğretmendir” denilebilir.

Koruyucu/kollayıcı kategorisine bakıldığında katılımcı öğretmen adaylarının büyük bir bölümünün “yaratıcı öğretmeni” bir anne, bir baba, bir kardeş şeklinde, huzur ve güven ortamını sağlayan bir birey olarak metaforlaştırmaları ve bu bağlamda yaratıcı öğretmenleri bir aile bireyi şeklinde görmeleri, öğretmen adaylarının yaratıcı öğretmeni kendilerine oldukça “yakın ve samimi” gördükleri anlamına gelmektedir. Çelikten, Şanal ve Yeni'nin 2005 yılında yayımladıkları çalışma doğrultusunda etkili bir öğretmenin davranış ve düşünceleriyle öğrenciye iyi bir model olması, sevecen davranması, güvenilir bir sırdaş ve dost olması gerektiği düşünüldürse; yaratıcı öğretmenin bahsedilen bu becerilere sahip olması ve bir aile bireyi gibi anlayışlı ve destekleyici, korucu ve kollayıcı bir tavır içerisinde hareket etmesi gerektiği sonucuna ulaşılabilir. Özcan ve Demir'in 2011 yılında yaptığı araştırma sonucu çalışmamızı destekler niteliktedir.

“Yeniden filizlenen” ve “yaşam için gerekli olan” kategorisine bakıldığında metaforların benzer özellikler taşıdığı görülmüştür. Yeniden filizlenen kategorisinde “yaratıcı öğretmen” çok büyük bir frekans ile bir “ağaca” benzetilmiştir. Burada parmak basılan özellik ağacın doğa ve insanlık için bir yaşam kaynağı olması ve kendisini sürekli yenilemesidir. Aynı şekilde “yaşam için gerekli olan” kategorisinde yaratıcı öğretmen kavramı sıklıkla “beyin” ve “kalp” gibi insanoğlu için hayatı öneme sahip organlara benzetilmiştir. Böylelikle her iki kavram ve bu kavramlara yapılan onlarca benzetme ile “yaratıcı öğretmen” sınıf ortamı için vazgeçilmez/olmazsa olmaz bir öğe olarak tasvir edilmiştir.

Öğretmen adaylarının oluşturdukları diğer metaforlara bakıldığında güzel bir duygu kategorisinde neşe/mutluluk metaforu göze çarpmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmen adayları hiçbir şekilde yaratıcı öğretmenden olumsuz olarak

bahsetmemiş, tam tersine yaratıcı öğretmeni sıkıcı/durağan sınıf ortamına neşe/mutluluk ve renk getiren biri olarak tanımlamışlardır.

Son olarak öğretmen adayları “yaratıcı öğretmeni” bir özelliğinden dolayı sıklıkla “problem çözen birey” metaforu ile açıklamışlardır. Doğada bir tehlike anında renk değiştirme özelliğine sahip olan, bulunduğu ortama bir görsel illüzyon (kamuflej) sayesinde mükemmel bir şekilde uyum sağlayabilen “bukalemun”, sıklıkla yaratıcı öğretmen kavramı ile ilişkilendirilmiştir. Bahsedilen, “yaratıcı öğretmenin” sınıfta meydana gelen bir çatışma ve problem durumunda ortama ayak uydurarak, tehlikeyi büyümeden kontrol altına alması ve sınıfta herhangi bir ciddi sorun yaşanmadan var olan problemi çözebilmesidir.

Öneriler

Çoğunlukla öğrencilerin zihnindeki yaratıcı öğretmen kavramı oldukça olumlu bir çağrışım yapmaktadır. Bu yüzden, bu olumlu çağrışımı pekiştirmek ve işleve dönüştürmek için yaratıcı öğretmen konusu eğitim fakültelerindeki eğitim ile doğrudan ilişkili derslerden birinin bir ünitesi olarak eğitim programlarına dâhil edilebilir. Ayrıca son olarak eğitim fakültesinde görevli akademisyenlerin, öğrencilerin zihinlerinde oluşturdukları metaforları daha rahat anlayabilmeleri için özellikle yaratıcılık kavramını içeren metafor analizlerine daha fazla ağırlık verilmesi gerektiği önerilebilir.

Yazar Kısa Özgeçmişi ve İletişim Bilgileri

Sinan Schreglmann, yüksek lisans ve doktora eğitimini eleştirel düşünme becerilerinin öğretimi üzerine yapmıştır. 1 sene Çukurova üniversitesinde araştırma görevlisi olarak çalıştıktan sonra Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesinde 2011 yılında Öğretim Görevlisi olarak görevine başlamıştır. 2016 yılında doktor unvanını almış olup halen görevine devam etmektedir. Çalışma alanları, eleştirel düşünme, program geliştirme, üst düzey düşünme becerileri ve fen eğitimi şeklindedir.

Kurum: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Enformatik Bölümü, Kahramanmaraş, Türkiye.

E-mail: sinansch@gmail.com

İş telefon: 0344 280 19 15

Cep telefon: 0555 674 42 21

Zekeriya Kazancı, Yüksek Lisans eğitimini bilgisayar destekli İngilizce sözcük öğretimi üzerine yapmıştır. Halen aynı alanda doktora çalışmalarına devam etmektedir. 2001–2004 yılları arasında MEB’de İngilizce öğretmeni olarak çalıştıktan sonra 2005 yılından itibaren Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Bölümünde Öğretim Görevlisi olarak çalışmaktadır. Çalışma alanları; bilgisayar destekli öğretim, materyal tasarımı, eğitimde grafik ve canlandırma şeklindedir.

Kurum: Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi. Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Bölümü, Adana, Türkiye

E-mail: zkazanci@cu.edu.tr

İş telefon: 0322 338 66 88

Cep telefon: 0505 469 40 70

Kaynaklar

- Arı, R. (2003). *Gelişim ve Öğrenme*. Konya: Atlas Kitabevi.
- Baker, P. J. (1991). Mindful Engagement: Metaphors For School Improvment. *The Education Digest*, 7, 32–35.
- Bargh, J. A. & Barndollar, K. (1996). *Automaticityin Action: The Unconscious As Repository Of Chronic Goals And Motives*. New York: Guildford Press.
- Botha, E. (2009). Why Metaphor Matters in Education. *South African Journal Of Education*, 12, 431–444.
- Büyükkaragöz, S. & diğ. (1998). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş* (Eğitimin Temelleri). Konya: Mikro Yayınları.
- Cerit, Y. (2006). School Metaphors: The Views Of TheStudents, Teachers And Administors. *Eğitim Bilimleri: Teori Ve Uygulama*, 12, 3–13.
- Chambers, R. L. (1973). The Education Of A Nineteenth-Century Ottoman Alim, Ahmet Cevdet Paşa”. *International Journalof Middle East Studies*, 19, 440–464.
- Csikszentmihalyi, M. (1996). *Creativity. Flow And The Psychology Of Discovery And Invention*. Ny: Harper Collins Pub.
- Çelikten, M. & Can, N. (2003). Yönetici, Öğretmen ve Veli Gözüyle İdeal Öğretmen. *Seçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 253–267.
- Davaslıgil, Ü. (1989). Yaratıcılık ve Oyun, *Eğitim ve Bilim*, 13, 145–166.
- Doğan, D. (2014). Analysis Of The School Concept Through The Perspectives Of Candidate Teachers Via Metaphors. *Journal Of Theoretical Educational Science*, 7(3), 361–382.
- Dweck, C.S. (2000). *The development of ability conceptions. In Development of achievement motivation*, Wigfield, A. & Eccles, J.S. (Eds.), CA: Academic Press.
- Eagleton, R. (2009). *Metaphors and Figures Of Speech*. Canada: Taylor&Francis.
- Eder, K.(2009). *Metaphor and Cultur*. Germany: Grin Verlag.
- Erden, M. (1999). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ankara: Alkim Yayınları.
- Güleryüz, H. (2001). *Eğitim Programlarının Dili ve Yaratıcı Öğrenme*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Güven, S.& Güven, B. (2009). İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Metafor Oluşturma Becerilerine İlişkin Nicel Bir Araştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 7, 503–512.

- Henig, J. R. (1994). *Rethinking School Choice: Limits Of The Market Metaphor*. United Kingdom: Princeton University Press.
- Kale, N. (1993). Üç Düşünsel Yeti: Eleştirel Düşünme, Yaratıcı Düşünme, Problem Çözme, Yaşadıkça Eğitim. 28, 55-69.
- Kanak, M. & Pekdoğan, S. (2015). Preschool Education Candidates Perceptions Related To Creativity: A Sample Analysis Of Metaphors. *The Journal Of International Education Science*. 2,3, 138-147.
- Koşar, E. & diğ. (2003). *Eğitim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Ankara: Pegem Akademi.
- Kranyik R. D. & Bartlett A. W. (1965). Creativity And The Elementary-School Teacher. *The Elementary School Journal*, 66(1), 2-9.
- Kuvaç, K. (2008). *Yaratıcı Yazma Tekniklerinin Öğrencilerin Türkçe Dersine İlişkin Tutumlarına Ve Türkçe Dersindeki Başarılarına Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Morgan, G. (1998). *Yönetim ve Örgüt Teorilerinde Metafor*, (G. Bulut, Çev.), Mess Yayın: İstanbul.
- Norton, J. L. (1994). *Creative Thinking And Locus Of Control As Predictors Of Reflective Thinkingin Preservice Teachers*. Konferans Bildirisi, <http://eric.ed.gov/ericdocs/data/dc.pdf>.
- Oflaz, G. (2011). *İlköğretim Öğrencilerinin "Matematik" ve "Matematik Öğretmeni" Kavramlarına İlişkin Metaforik Alguları*. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Ortony, A. (2002). *Metaphor and Thought*. United Kingdom: Cambridge University Press.
- Özan, M. B. & Demir, C. (2011). Farklı Okul Türüne Göre Okul Kültürü Metaforuna İlişkin Algı Düzeyleri. *Eğitim Yönetim*. 7, 106-126.
- Özdemir, M. (2012). Lise Öğrencilerinin Metaforik Okul Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*. 12, 213-224.
- Radman, Z. (1997). *Metaphors: Figures Of The Minds*. Netherlands: Kluwer Academic.
- Rıza, E. T. (2006). *Yaratıcılığın Geliştirme Teknikleri*. İzmir: Anadolu Matbaası.
- Runco, M. A. (1994). Creativity and its discontents. M. Shaw & M. Runco (Ed.). Norwood, NJ: Ablex.
- Saban, A. (2008). Okula İlişkin Metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 12, 459-496.
- San, İ. (1985). *Sanat ve Eğitim*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Senemoğlu, N. (2013). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya* (23. Baskı). Ankara: Yargı Yayınevi.
- Sungur, N. (1997). *Yaratıcı Düşünce*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Şevki, A. (2009). *Edebiyat ve Yorum*. Ankara: Havuz Yayınları.
- Şişman, M. (1999). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- TDK. (1999). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.
- Torrance, E. & Goff, K. (1989). "A Quiet Revolution" *Journal of Creative Behavior*. 23(2), 136-145.
- Tortop, H.S. (2012). Öğretmen adaylarının üniversite hocası hakkındaki metaforları ve bir değerlendirme aracı olarak metafor. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(2), 153-160.
- Tortop, H.S. (2015). *Üstün zekâlılar eğitiminde farklılaştırılmış öğretim müfredat farklılaştırma modelleri*. Düzce: Genç Bilge Yayıncılık.
- Ülgen, G. (1997). *Eğitim Psikolojisi*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Wilson, B. (1997). *Reflections On Constructivism And Instructional Design*. NJ: Educational Technology Publications.
- Yavuzer, H. (1996). *Çocuk Psikolojisi Birey ve Öğrenme*. Ankara: Bilim Yayınları.

Yıldırım, A.& Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nütel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.